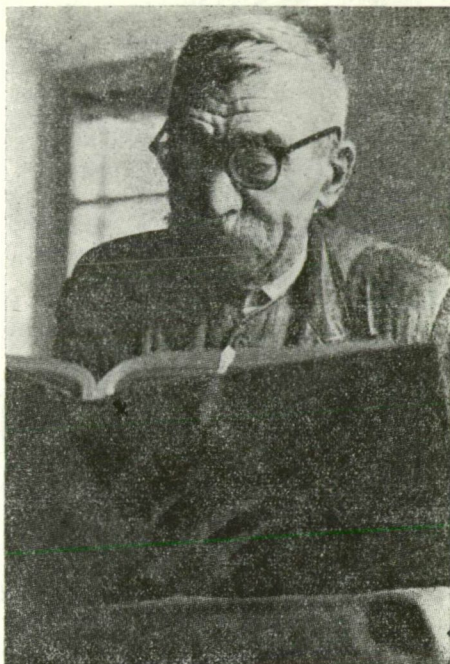

Miért volt rövid egy hosszú nap a tanyán?

Péter-Pál táján a tanyai ember elég korán, 2—3 óra tájban kel. A családapa legtöbb esetben nem a szobában, hanem künn, a ház előtti folyosón levő nyoszolyán, vagy az istállóban a takarmánytartóban, esetleg egy frissen rakott szénakazal tövében szokott aludni. Sietve veszi magára a ruhafélét, bár néha az is megtörténik, hogy csak úgy ingben-gatyában, mezítláb indul a munkába. Elsőbben is az istállóban álló lovai elé vet némi kis takarmányt, hadd rágódjanak rajta fröstökig. Majd veszi a tanya melletti eperfa ágára akasztott kaszáját a tokmánnal együtt, a kaszát nyelénél a hóna alá fogja, a tokmányt a derekára köti, még egy kalapácsot is magához vesz a kaszaigazítás végett, s elindul a tanya melletti szántóföldeken túl elterülő rétre, a kaszát váró füves legelőre, hogy a víziperje, disznóperje, vörösnadrág fűféleségeket levágja. Előbb mégis beszól a félig nyitva hált ajtón a bentiekhez: „Anyja, keljete már fel, költsed a gyerekeket is, a nagyja már menjen is kifelé kapálni, mert addig-addig, hogy nagyobb lesz a gaz, mint a kukorica, és még megérjük, hogy kapáláskor nem éhezünk meg a kukorica közt! Az iskolások meg hadd legeltessék egy kicsit a malacokat meg a libákat, mielőtt az iskolába mennének. Úgyis mondják már a malacok nagy hangon: »gróf a kaszás!« Igyekezzetek, mert mindjárt este lesz!”

Kiérve a rétre, ahol a szomszédja már ekkorára jó néhány rendet le is vágott — annak pálinkás jó reggelt kíván. Nem is igen esik aztán közöttük több szó tovább, nekihasal mindenik a munkának. Igyekeznek minél többre jutni, míg fel nem szárad a harmat, mert ezt a vörösnadrágot úgy jó vágni, ha minél harmatosabb. Akkor lenne legjobb, ha a kaszát kissé kiemelve a rendből és hegyivel kissé földnek tartva, víz csorogna végig a kasza oromján. Mindenesetre ezek a fűvek kipróbálják, hogy melyik a jó kasza és melyik a jó kaszás. Ha valamelyik rossznak bizonyulna, sok fennmaradó gazszál nevetne rá a kaszásra.

Közben a tanyabeliek is — a legkisebbek kivételével — mind felkeltek. Mosdásról, fésülködésről most szó sem lehet. Majd fröstökkor. A nagyobbak mindjárt veszik a kapát, kissé megkalapálják, megreszelik, és mennek édesapjuk utasítása

szerint a kukoricaföldet kapálni. A tanyában maradt kisebbek, iskolások közül az édesanyja az egyiket mindjárt szalajtja a dinnyeföldre [veteményes, konyhakert] vereshagymabördőért, a kispulykák részére. Apróra vágják, és aludttejes darával adják a kispulykáknak. A másikat pedig szalajtja, hogy hozzon a búza közül néhány vadrepcelevelet, vagy a répa-földről répalevelet a kiskacsáknak. Szintén apróra vágva, korpával keverve — mohó étvággal kapnak rajta a kacsák. Az édesanya pedig vizet önt az aprójószágok vizesedényeibe, megeteti a türelmetlenül sipító csirkéket, számon szedi a tojós tyúkokat — így legalább tudja, hány tojást kell összeszedni a gyerekeknek estefelé.

A gyermekek, iskolai könyveiket kézbe véve, kieresztik a visító malacokat, a hangos lármával jajveszékelő libákat — és a tanya melletti gyepon legettetve, egyik kezükben a karikás ostonnal, illetve a libaleggyezővel, másik kezükben a könyvvvel készülnek az iskolai leckére. Ezalatt a „dudvacsomó” [trágyatelep] melletti öreg akáfa alatt, a nyári jászolnál eddig csendesen kérdőző tehén is kezd türelmetlenül tekingetni a konyhaajtó felé. Itt a fejesidő. Jön is a gazdasszony, kezében a fejével, és az éhes kisborjút aláereszti anyjának, hadd szopjon néhány szippantást, könnyebben leereszti az így a tejet, a kisborjúnak meg elég lesz majd az utoljára meghagyott fél tőgy tej. Fejés után alácsapják a kisborjút az anyjának, és most már délig szabadon is hagyják, hadd szaladgáljon a tanya melletti gyepe kipányvázott anyja körül.

Ezalatt az édesanya az elszűrt tejet köcsögben a gémeskút vedrébe teszi és a kútba ereszti, hadd hűljön ki egy kicsit fröstökre. Az esti tejet pedig, amely szintén a kút vedrében hűlt egész éjjel, most kivesszi és megfőlözi. A bögrébe kiszedett tejfölt a napra teszi, hadd aludjon meg, jó lesz majd a zöldségféle [saláta, zöldbab] ételekre. A megfőlözött tejet a házilag készített korpapoltóval beoltja és szintén a napra teszi. Estére kelve, vagy másnap reggel már fel is lehet önteni túrózacskóba. A lecsurgó savót felfogják a mindig éhes malacoknak, a túrója pedig jó lesz szombatra lepénysütésre, meg a városi piacra, úgyis kell mindig egy kis pénz a ház körül.

Bizony míg mindezek megtörténnek, a nap már jól elhagyja az ég peremét. Bár lenne bőven dolog a ház körül, de azért úgy gondolja, mégis kimegy egy kicsit a dinnyeföldre kapálni. Aztán majd nyugodtabban végeződne idebenn, hisz aratás előtt van dolog rengeteg. (Nagymosás, térszta-, tarhonya-, komlóskorpa-készítés, a tanyát is jó lenne még egy kissé rendbe hozni, bemeszelni, a gyerekek részére is kellene még varrni nyárára néhány szükséges ruhadarabot, vagy a régieket megfoltozni; a gabonászákákat cséplésre előkészíteni, kijavítani, foltozni — feltétlen az asszony dolga.) A kapát kézbe véve odaszól a bennmaradó pásztorkodó gyerekeknek: „Aztán jól vigyázzatok ám, kárba ne menjen az a jószág, mert apátok ha bejön, elver benneteket! — majd jövők én be mindjárt!”

Odakünn aztán úgy nekiüzedett a dolognak, hogy észre sem vette: már jó fröstökre jár az idő. Pedig a bennmaradt gyerekek már néhányszor ki is kiáltották hozzá: „Idesanyám, mikor csukhatjuk már be a libákat meg a malacokat? Elkészünk az iskolából!” — „Jól van, jó. Várjatok egy kicsit! Nem muszáj nektek mindig az elsőnek lenni az iskolában! Még végül ti költenétek fel a tanító urat. Majd lehet még az a jószág az ölben estig eleget!” Végre is azon veszi észre magát, hogy az embere is ballag már befelé a kaszálásból. Most már gyorsan a földnek állítja a kapáját [„hátha kapálna addig, amíg ő bent lesz...”]. Néhány szál zöldhagymát és piros retket magához vesz, csaknem szaladva igyekszik be a tanyaába. A malacok és libák most már gyorsan az ölbe kerülnek, az iskolába készülő gyermekeket rendbe hozza, mosdatja, fésüli. Majd a kis konyhaasztalt a ház előtti terebélyes eperfa alá kitéve, kikészíti rá a fröstökrelvót. A kisebb gyerekek székeket készítenek köréje. Ezek után szól az iskolásokhoz: „Ti meg ne is várjatok már senkít, egyetek és menjetek, hogy el ne késsetek. Ezt az üveget is vigyétek magatokkal, hozzatok benne egy kis ecetet az iskola melletti boltból. Édesapátoktól is kérdezzétek meg, nem kellene-e neki egy kis dohányt hozni, úgyis mindig

dohányszűkiben szenved. Nehogy ebben a nagy dologidőben külön küldje el dohányért valamelyikötöket. Ezt a néhány tojást meg vigyék el a boltos bácsinak eladni, hogy az árából bevásárolhassatok. Pénzt nem tudok adni, nincs egy fillér sem a tanyában!”

Az iskolások gyorsan táskájukba csomagolják az édesanyjuktól kapott útra-valót, s már futnak is „lassú felvágva” az iskola felé.

Édesapjuk ezalatt, a hóna alatt, egy öltre való zöld füvet is hoz a lovaknak, s azt a nyári jászolba veti, hogy majd elrágódnak rajta délig. Majd a kaszájával a kúthoz megy, hogy a kút alsó vályújában egy maréknyi fűtukarccsal tisztára mossa a rátapadt sártól. Felakasztja újból a faágra, s egy pillantást vetve a konyhaajtó felé, látja, hogy az anyjuk még nem készíti az asztalt, gyorsan eltűnik az istálló mögötti rakotmányok [takarmánycsomók] között, és ott az egyik kisebb szénaboglyát kissé rendbe hozza.

Közben a kukoricát kapálgató nagyobb gyermekek is földnek állítják kapáikat [„hogy hátha kapálna velük valaki addig, míg ők bent lesznek”], egy-egy öl fát, tyat ölbe vesznek a tehénnek, s ők is bemennek a tanyába. Egyikőjük a lovakat itatja és a nyári jászolhoz köti, másikőjük pedig kidudvázik az istállóból. Majd mindketten az édesapjuknak segítenek. Ő már ekkorára a boglya tövét körülhúzta, szép tojásdad alakúra formálta, majd felmenve a boglya tetejére, szépen ráhegyezte a kihúzott szénát, amit a fiúk egy hosszú nyelvű favillán adogattak fel neki. Már-már a gypszenából font köteleket is mind rárakják, amikor felhangzik a kisebb gyermekek kiáltása a tanya végétől: „Idesapám, jöjjenek már enni! Éhesek vagyunk már nagyon!”

Megmosdanak a gémeskút melletti itatóvályúnál mindhárman, ingük ujjába megtörülköznek, s az eperfa melletti terített asztalhoz mennek.

„Hát édesanyátok hol van még mindig?” — „Bement tisztába tenni a kisbabát, de meg is szoptatja, mert már igen régen odabent van.” — „Gyere már, anyja! Mindig azzal a kis *fattyúval* vergódsz. Nem az érdemli azt meg, az a kis *kaparéék*!” — „Megyek, itt vagyok már!” — és karján a kisgyerekekkel az anya is odaül az asztalhoz.

Szabad választás volt az asztalra kikészített tejből vagy szalonnából mindenkinek. Mindnyájan ettek mindenkiből. Az anya a *kicsit* a fél karján tartva, csak fél kézzel eszik, közben egy kis tejbe mártott kenyeret, vagy egy csipetnyi kapart szalonnát kenyérre kenve tesz a kisgyermek szájába, hogy hadd majszolgassa. Alig melegednek bele az evésbe, amikor a kanális felől nagy lármával tartanak az eperfa felé a mindig éhes kacsák. Hangosan követelik: „Hány zsák árpád van?” A család tagjainak az evésidő az egyedüli alkalom, amikor együtt lehetnek és elbeszélgetnek egyről-másról. Az apa kiadja a munkát a fiainak: „Majd ha jóllakunk, kimentek megfordítani ezt a füvet, amit még hét elején az eső előtt levágtunk. Hátha estefelé össze is lehetne szedni. De nagyon gyanús az idő, lehet hogy még *csördít* is. Lehetséges, hogy a rend, melynek egyik oldala a múlt napi esővel már jól megázott, most meg fog ázni a másik oldalával is. Valósággal megfeketedik már az egész. A gabonafélék meg nagyon szépen fejlődnek. Amit nagyon sokan emlegetnek, hogy: »fekete széna — fehér kenyér« — beteljesedik. Akkor jó gabonatermés lesz. Én pedig megverem [megkalapálom] egy *kicsit* a kaszát, hogy holnap reggelre megint jó éles legyen. Jó azt megverni egy *kicsit*, különben az veri meg az embert. Aztán kimegyek kapálni, majd ti is jöttök, ha végeztek a szénafordítással. Jó lesz, ha egy kis friss vizet is hoztok majd ki. Te meg anyja, majd figyelj egy *kicsit* a méhekre is, mert nagyon rajzásra állanak. Nehogy elszóktessük a rajt! Lehetséges, hogy a napokban majd szakítunk egy kis időt a pergetésre is.”

Az evést befejezve az apa dohányzókézségét a gatyakorból előhúzza, és rágyújt. Fiai már indulnak is szénát fordítani. Az anya az asztalt letisztítja, kiteszi a kacsáknak a korpás tepsit. A gyerekek szaladnak az egyik boglya tövénél kaszát kalapáló apjukhoz, és mellé telepedve, nézik figyelmesen a kasza ütemes ütögetését. Majd édesapjuk a boglya tövén végighasalva, így szól: „Tapossátok már meg,

gyerekek, a derekamat! Nagyon kutyálkodik. Komisz ez a vörösnadrág meg disznóperje nagyon!" Ezután a megkalapált kaszát az egyik faágra akasztja, jót húz a gémeskút vedréből, kapát vesz kezébe és a kukoricaföldre indul. Kapálás helyett most fattyazáshoz fog.

Az asszony pedig ezalatt a tanyában végez a legsürgősebb takarítási munkákkal, söprögetéssel, néhány ruhadarabot is kimos a kicsinyekre, s a ház mögötti élő-sövény kerítésére teríti. A kisbabát a karjára veszi, s elindul a dinnyeföldre, folytatni a fröstök előtt abbamaradt kapálást. A kisgyermeknek szeretnének vele kimenni és kint maradni, pipacsot, búzavirágot, szarkalábót, kutyakaporvirágot sze-degetni, anyjuk azzal küldi vissza őket: „Ti csak maradjatok most idebenn, úgyse tesztek kint semmi hasznát — legalább idebent vigyáztok a szarkára, hogy el ne vigye a kis aprójóságokat. Ha észreveszitek, hogy jön, vagy csörög valamelyik fán, kiabáljatok, csörögjetez neki, hiszen úgyis tudtok ti csörögni eleget.” A kisbabát a dinnyeföld melletti búzatábla hűvösebe egy magával hozott ócska zsákra fekteti. S hozzáfog a fröstök előtt félbemaradt kapálást folytatni. Jó néhány sor vetemény megkapálása után a kőtenyébe egy főzetre való cukorborsót szed az ebédhez. Kicsijét most már felvéve bemegy a tanyába, ahol elsőbb is a nagy csipákolással, jajveszékéléssel elébe szaladó apróságokat kellett megetetnie. Majd a kisbabát még mindig a fél karján tartva, a másik kezébe vizeskannát véve, az apróságok ivóvizet edényébe öntött friss vizet. Utána az akolhoz ment, ahol a malacok visítottak. Majd a gypen, pányvakötélen legelésző tehén itatására kerül sor. Most már a kisbabát le kellett tennie karjáról, mivel a gémeskútból nem lehet vizet húzni egy kézzel. A tehenet odavezetni is csak jól, két kézzel fogott kötéllel lehet. Oda is kiált a kertben az egyik öreg gyümölcsfa tövében játszadozó gyermekeknek: „Gyertek már, üssétek hátul ezt a tehenet, sosem érünk így el a kútig! Úgy látom, hogy töletek is vihette volna a szarka a csirkéket kedvire, nem sok gondotok volt rá. Mindig csak a játék jár az eszetekbe.” Itatás után meg a főzéshez kellett látnia. Az ólajtó mögött jajveszékélő libákat, hogy egy kicsit kapkodjanak maguknak s hadd igyanak fel — kiereszti az ólból —, és melléjük állva a még mindig a kőtenyében tartott cukorborsót kezdi fejtegetni. A kifejtett szemeket a kőtenyébe rakosgatja, a haját pedig szétdobálja, hogy a körülötte legelésző libák kapkodhassák. Közben a két kisgyermekkel csutkatövet [kukoricatuskót] vitet be a konyhába a főzéshez. Majd a tűzhelyen meggyújtja a tüzet, és felkészíti a levesnek a cukorborsót. Leves mellé tejföllel nyakon öntött száraz galuskát készít. Alighogy forrni kezd a leves, amikor az egyik kisgyerek nagy lelkendezve szalad be a konyhába: „Idesanyám, jöjjön csak hamar, milyen nagyon zúgnak a méhek idekint!” — „Bizonyosan megeresztettek, [megrajzottak] szaladjatok hamar apátokért, hogy jöjjön hamar befelé!” — Az apa a raj befogásához az előkészületeket megteszi, s leszól a konyhába: „Anyja, jöhetnél egy kicsit nekem segíteni, nem akarom a gyerekeket behívni. Éppen a tulsó végén vannak a földnek, sok idő eltelne, míg onnan bejönne nek, s nem akarom velük tölteni az időt — hadd haladjanak.” — „Megyek, apja, megyek, csak az ételt húzom félre a tűzről, hogy ki ne fusson addig, míg kinn leszek. Ti, gyerekek, menjetez ki innen, nehogy tüzet csináljatok idebent!” — Mennek is kifelé szaporán, inkább érdekli őket a rajbefogó. „Majd én ide állok alájuk, és tartom a kast, te pedig a hosszú nyelvű szalmahúzó horoggal belerázod őket. De vigyázz anyja, lehetőleg egy rántással belezúduljanak! — Így, már meg is van. Mehetsz is vissza. Én pedig figyelem itt őket egy kicsit, hogy behúzódik-e mind a kasba. Aztán megyek kifelé, majd estére áttesszem őket a kaptárba.” — „Akár ki se menjen már, apja. Mindjárt megfő már. A lovakat megitathatja, ha lesz rá ideje. Legalább azzal sem töltik a gyerekek az időt, ha bejönnek. Esetleg a kisborjút is beköti, hogy ne rágja tovább az se anyját. Így legalább azzal sem nekem kell bajlódni. Ki tudja, mikor juthatnék majd oda!” Jó néhány darab cövek elkészülte után a lovakat is megitatja. A két nagyobb fiú a feleresztett kútgem jeladására beérve, már éppen az asztalhoz telepedni készül, amikor szalad a szomszéd kisfiú, és már csaknem a gyp széléről kiabálja: „Bácsi-

kám, jöjjön hamar átal, mert megeresztettek a méhek, és nincs itthon idesapám. Elment a kovácshoz ekekapát éleztetni. Csak idesanyám van itthon, azzal meg nem tudjuk befogni a méheket!" — „Jól van, fiam, már megyek is. — Ti meg, anyja, egyetek csak nálam nélkül, majd jövök én mindjárt." — „Megvárjuk. Van itt mit tenni addig is. Délután úgyis egy kis gyümölcsöt akarok szedni befőzni, majd hozzáfogunk még most együtt. Délután azzal is előbbre leszek, mert már látom, hogy úgyis rövid lesz délután az idő nekem."

Bizony, jól elhaladt a nap a delelőről, amikor végre asztalhoz ülhetnek. Úgy neki is látnak az evésnek, hogy csak a galuska vége felé jut eszébe az apának: „Ha jóllakunk, fiaim, egyikőtökkel majd kimegyek kukoricát húzatni. A másikotok pedig átmegy a szomszédékhöz egy kicsit segíteni. Mert ott is húzatni kellene, de még nagyon aprók a gyerekek, nem bírják még az ekekapá előtt a lovat vezetni. A szomszédasszony pedig nagy dologban van, a libákat tépi. Estefelé majd összeszedjük azt a kis füvet [gyepszénát], ami már megszáradt. Ha idő lesz rá, be is hozzuk. Bizony anyja, jó lenne, ha te is segíthetnél egy kicsit." — „Hát még mit nem? Mondtam már az elebb is, hogy rövid lesz rám a délután. Mert nagyon kibújt a kenyér a hajából, mind leugrált már a polcra, reggelre sütni kell. Együttal egy kis cseresnyét, meggyet is teszek el." A rövid idő alatt elfogyasztott ebéd végeztével ismét az apa rendelkezik: „Na, fiaim, most már elnyeltétek a hátulsó falatot, akkor egyikőtök vezesse is a lovat kifelé, én meg majd tolom az ekekapát." [Az ekekapába ugyanis csak kinn a kukoricasorok között szokás a lovat befogni!] — „Aztán anyja, jó lenne, ha ezek a csemeték majd később hoznának ki egy kis hideg vizet. Te pedig, fiam, eredj a szomszéd bácsikáékhöz, ne várjon rád sokáig. Ha majd végeztek, igyekezz vissza."

A legkisebb gyermekekkel ismét magára maradt édesanyja sietve elmosogat, majd a kertben folytatja a félbemaradt gyümölcszedést. A leszedett gyümölcsöt válogatja, megmossa, a selejteseit félreteszi, jó lesz az majd estére tarhonya után nyomtatéknak. Lehozza a padlásról az üres befőttesüvegeket, tisztára mossa, és hozzáfog elrakni a gyümölcsöt. Amikor mindezek meglettek, bizony már estefelé járt az idő, mert közben számtalanszor félbe kellett hagynia, hol ezért, hol azért. Mindjárt ebéd után, még alighogy hozzáfogott a szedéshez, az akolajtó mögött a malacok hangos visitásba, az ólajtó mögött pedig a libák éktelen jajveszékelésbe kezdtek. Hogy ne törjek annyira egymást, előbb az egyiket, aztán a másikat eresztette ki rövid időre, egy kicsit kapkodni a gypen. De ezúttal ő maga nem állt melőlük, csak a kisgyermeket állította oda. Ő folytatta a megkezdett munkát. Közben a gyermekekre is folyton figyelt: „Nehogy elszökjenek azok a jószágok a bűzába, mert akkor megeszik a perecnek meg a cipónakvalót! Pedig nagyon szeretitek mind a kettőt!" A kis gyerekeknek nem volt kedvükre ez a „pásztorosdi". Be is csukatta az állatokat az édesanyjuk. Nemsokára a nagyobbak megjöttek az iskolából. A kisebbek jó előre elébük szaladtak elújságot, mit ettek ebédre, meg más egyebeket is. Ők már a gyp széléről kiáltották: „Idesanyám, hagytak-e nekünk borsólevest meg galuskát?" — „Már hogyne hagytunk volna? Hiszen tudjátok, hogy nem szoktam rólatok elfeledkezni. Ott van a sparhet sarkán, még el sem hűlt nagyon, álljatok oda mellé és egyetek gyorsan. Aztán, ha jóllaktok, eresztetni kell gyorsan a jószágokat!" — „Idesanyám, már csak ötször alszunk vizsgáig!" — „Bárcsak már holnap meglenne! Nem tudom, én várom-e erőbben, vagy ti, vagy ezek a mindig csukva tartott jószágok?"

Az iskolából megjött gyerekek jóllakottan, kisebb testvéreiktől kísérvé már mentek is jószágot eresztetni. Édesanyjuk pedig ismét otthagyni munkáját, leszaladt az ivóvizes edényekbe vizet öntögetni a jószágoknak. Megetette a követelőző jószágokat, és megittatta a teheneket is. Közben a kisbaba is felébredt elég hosszúra nyúlt deledéséből, édesanyja alighogy tisztába tette, és megszoptatta, már aludt is tovább. Csak lámpagyújtás után, az esti vacsorához készülődő gyereksereg zsvajára ébredt fel újra. Már éppen a félbemaradt munkát akarta folytatni, mikor az egyik kisgyerek sírva-ríva szalad befelé: „Idesanyám, tüsök ment a talpamba, fáj

nagyon!" — „Hozzál hát ki a tűtartóból egy tűt, hogy veszem ki." — „De én nem engedem kivenni, mert nagyon fáj, ha szúrja a tüvel!" — „Jól van, akkor nem vesszük ki, hozzád inkább egy ruhadarabot, majd bekötjük a lábad, nehogy kiessen belőle a tüsök!" Pár percnyi sírás-rívás után a gyermek szalad a többihez, játszani. Ezután gyümölcselevéshez lát, már éppen üvegbe akarja rakni a gyümölcsöt, amikor az ember izgatott kiáltása hallatszik: „Hol van anyja? Hamar-hamar, van-e kint aprójószág, mindjárt itt lesz az idő!" Dolgát újból félbehagyja, és a pásztorító gyerekekkel a jószágokat sietve becsuktatja. Egyiket a reggel óta oda-levő, a búza között bogarászó pulykák keresésére, másikat a távoli kanális felé, a kacsák megkeresésére szalasztja. „De siessetek ám, egy-kettő! Még jég is lehet, és agyonverheti valamennyit!" Ő maga pedig a két kisebb gyermekkel a tanya körül található kotlós csirkéket, apró gyöngyösöket igyekezett fedél alá helyezni. Az édes-apa pedig a két nagyobb fiúval a boglyák, kazalok között szaladgált ide-oda, a köteleket erősítgetve, az újabb rakású szénacsomókat pedig rudasfával, vendégoldalal, más rüdfélékkel körültámogatta, hogy a vihar szét ne hányja azokat.

A kacsákért és pulykákért szalasztott fiúk még felére se értek be a jószágokkal, amikor már megérkezett a vihar szele. Majd az eső is paskolni kezdte a kintlevőket. Az édesanya egy vastagabb kabátot kapott magára, másik kettőt meg a hóna alá, szaladt a még mindig a kacsák és pulykák behajtásával vergődő fiai elé. Szaladtában kiáltott vissza: „Valamelyikőtök tegye már ki a mosóteknőt a csurgásba, hadd csurogjon egy kis esővíz, kell majd mosáskor!"

A vihar, amilyen gyorsan jött, olyan gyorsan el is múlt. Ide csak a szele jutott, a vastaga elhúzódtott másfelé. Csupán a levegő hűlt le kissé forróság után. Az édesanya a gyermekekkel együtt sietve kieresztette újra a becsukott jószágokat, ő maga pedig bevégezte a gyümölcselevés hátralevő munkáit.

Az apa pedig az idő gyors elvonulásán kissé felvidulva, így szólt fiaihoz: „Úgy látom, fiaim, hogy behozhatjuk azt a kis szénát. Pár percig még hadd fújja egy kicsit a szél. Addig megdrótozzuk a malacokat, mert nagyon kezdenek már dűrni a gyepon, meg az aklot is nagyon eszik már. Aztán, ha az meglesz, mehettek is kifelé a szénát sorba, »csirkébe« gyűjteni, aztán majd kocsival melléállunk, hozzuk is befelé. Majd csak megtörténik a behozás is napvilággal. Ha nem, akkor majd megtoldjuk egy kicsit az éjszakával, úgyis holdvilág lesz." A malacdrótozás után a fiúk a villát vállukra véve indultak gyűjteni. Előbb a kertben szedtek maguknak egy *ingderék* gyümölcsöt. Majd munkához láttak, s alig maradt néhány rend szedetlen, mikorra édesapjuk a méhészkedés végeztével kiérkezett hozzájuk a kocsival. Az apa rakta a kocsit, a fiú pedig adogatta fel a szénát. Bent a tanyában a fiú ment fel a kocsira, az apa pedig a földön apró vontatókba rakta, hogy majd napok múltán, teljesen kiszáradva kazalba rakhassák. A másik fiú összegyűjtötte azt a néhány rendet, ami még szedetlen volt, majd hozzáfogott a gereblyezéshez. Már a nap is régen leáldozott, amikor a utolsó villa szénát is a kocsira rakták. Ekkorra a másik fiú is végzett a gereblyézéssel. A gereblyét a rakott kocsi tetejére felakasztották, a két testvér pedig a kocsi után gyalog ballagott. A tanyához közeledve, édesapjuk a kocsival megállott: „Na, fiaim, fogjátok ki a lovakat, csapjátok ki a gyepe *keresztnyűgre* téve. Majd ellegelésznek, amíg mi vacsorázunk. Közbe-közbe kinézünk rájuk, nehogy kárba menjenek."

Az aprójószág elültetésével végeződő asszony a konyhában az éjszakai kenyérsütéshez készülődik. A sütőteknőbe lisztet készít, majd megszitálja, megáztatja a komlós korpát is. Ahogy az áztatófazékba beleméri [minden kenyérre egy fél marékkanál számít], egy csipetnyit visszavesz belőle. Ez nem is annyira babonáság, inkább ősidők óta való szokás, ahogy szokás, nem katolikus családokban is a kovászt fölül keresztet vetni. — A leáztatott korpával történő kovászolás vacsora után történik. A kovászt néhány órai kelés után, hajnali 1—2 óra tájban dagasztja. [Úgy kell ügykezni a dagasztással, hogy mire a kinti aprójószág körüli és egyéb reggeli munka megkezdődik, már kész legyen.]

A kenyérsütés előkészületei után következik a vacsorakészítés. A felkészített krumplis tarhonya már éppen forrni kezd, amikor az egyik szomszéd két kis leánya érkezik egy kis tejet kérni. Az ő tehenük most „elrúgott” [meddő, nem fejős], és így innen szokták a tejet vinni a kisbaba számára, meg néha a nagyobbaknak is. — „Várjatok egy kicsit, leánykáim, mindjárt megfejek, addig menjete ki inkább a gyerekekhez játszani.” Majd kiszól a jószág mellett levő iskolás fiúkhöz: „Egyikötök jöjjön csak be, ügyeljen itt a tűzre, hogy ki ne aludjon, amíg megfejek. Néha meg is kell kavarni az ételt. Másikötök meg vezesse be a tehenet, és már lehet is szoptatni a kisborjút. Én is megyek mindjárt a fejővel, ott leszek, mikorra a kisborjút el kell húzni.”

A két kicsihez is volt szava: „Míg emezek idebent lesznek, meglesztek ti ott a jószággal magatok is. Este már úgyis elmaradnak azok.”

A magára maradt két kicsi örömmel fogadta a tejure várakozó két kislányt. Az egyik már indítványozta is: „Játsszunk lovacskázást!” — „Az nem lesz jó, mert a kislányok nem tudnak jól szaladni, és majd *stráfolnának!*” — „Édesapám azt szokta mondani, hogy neki olyan ló, amelyik stráfol, még adósságban sem kellene.” — „Akkor játsszunk elvesztettem zsebkendőmet!” — „Az sem jó, mert kevesen vagyunk hozzá, meg a verset sem tudjuk jól!” — Az egyik kislány közbeszól: „Tudjátok mit? Játsszunk csicskeréket-bugyborékokat. Ebben már nem kell senkinek sem szaladni, az sem lesz baj, hogy gyerek is van köztünk. Máskor is játszottuk már ezt a lányoknak való játékot együtt.” Ezt mindnyájan helybenhagyták. Összefogództak, körben lassan forogni kezdtek. Daloltak is: „Mit játsszunk, lányok? Csicskeréket, bugyborékokat, láttam, láttam hat barackot, tengeri. Guggy!” Az utolsóra valamennyien leguggolnak, pár pillanatig így vannak, majd újból felállnak és folytatják mindaddig, míg az édesanya hangja hallatszik: „Kislányok, itt a tej, vihetitek. Menjete is már, míg rátok nem eszedelik egészen!”

A két kis vendég távozása után a gyerekek becsukják a jószágot, édesanyjukhoz a konyhába mennek. De a vacsorához mégsem foghatnak hozzá, mert az apa a két nagyobb fiúval még mindig kint dolgozik a szénaföldön. Így a bentiek várnak rájuk. A két kicsi végre is megunja a várakozást, kisse *elkotlósodva*, az ajtó mögötti vacokra keresztbe fekve ledől, s el is alszik nyomban. A két iskolás fiú pedig egy konyhaszék mellé telepszik, s a tanuláshoz fog. Rövid idő után ők is rábóbiskolnak könyveikre. Az anya pedig — hogy az idő addig se múljon hiába — megdarálja az aprójószágnak a másnapi kukoricadarát.

Végre behallatszik a szénás kocsi zörgése. Kezdi is költögetni „elkotlósodott” gyermekeit. „Keljete fel, együnk, aztán majd lefekhetek rendesebben is.” — „Ugyan apja, mit is csinálhattak ennyi ideig odakint. Már azt hittem, hogy ma éjjel kint fognak hálai a szénaföldön.” — „Biz, mink, anyja, nem feküdtünk odakint, hanem csináltuk a magunk dolgát. Ez a hosszú júniusi nap, úgy látszik, hogy a mi részünkre csaknem rövid lett. Talán ha két vagy három ilyen hosszú nap egybeolvadna, akkor is volna mindig tennivaló.”

Vacsora közben nem szó esett. Csak a vége felé szólalt meg az édesanya: „Bizony apja, megsütöm most az utolsó lisztecskénket is. Pedig még messze van az új [az új termés betakarítása]. Sokan vagyunk, sok kell még addig. Jó lenne valamiből egy kis pénzt csinálni, hogy búzát vehessünk, hiszen tudja, hogy ez is már vett búzából van.” — „Jól van, anyja, majd a legközelebbi piacra viszünk egy kis szénát eladni. A szomszédot is elhívjuk segíteni, hogy két kocsival vihessünk egyszerre. Te is foghatsz össze néhány pár csirkét a nagyjából, és a koci tetején eltesz velük bejönni. Azoknak is elég tűrhető ára van ilyenkor. — A libákat is megtéphetnéd már, és a tollért is csak kapnál valamit. Úgyis csak eladnád. Nem kell még a *staférungot* gyűjteni, ahhoz még eléggé kicsi a mi lányunk.”

Vacsora végeztével mosogatáshoz fog az asszony. Az apróbb gyerekekhez így szól: „Mossátok a lábatokat, imádkozzatok, feküdjetek és aludjatok, frissen, gyorsan, mert mindjárt reggel lesz. Majd én megágyalok, mire odaértek. Aztán fek-

szek én is mindjárt. Csak megkovászolok előbb.” Az édesapa pedig két nagyobb fiával megy is kifelé, a kocsiról lerakni a szénát. Végeződve ezzel, a lovakat meg-itatják, az istállóba kötik, éjszakára elébük a rácsra egy kis rágódnivalót tesznek. A fiúk nyugalomra tértek az istálló mögötti *polyvásban*, egy hátikasnyi szétterített szalmán. Az apa pedig leveszi az istállóban faszegre akasztott kopottas subáját, el-indul vele a frissen rakott szénacsomók felé. Az egyiknek a tövénél, egypár villányi szénakaparékot szétterítve, lefekszik. A tanyaház világító ablakai elárulják, hogy a legkisebb csemete, ez a kis „kaporék”, aki az egész délutánt végigaludta, most „nyűgösködik”. S még nem engedi lepihenni a nap sok munkájában elfáradt édes-
anyját.

*

A szentesi tanyavilág küldte a néprajzi irodalomba. Ízig-vérig tanyai ember. Dónáton született 1900-ban, ahol apai ősei még a jobbágyidőkben megtelepedtek, és az öreg tanyát fel nem cserélné senki fia összkomfortos városi házával. Pedig a termelészövetkezet már teljesen körülépítette a tanyáját, raktárak magasodnak, hosszú üvegházak csillognak körülötte, de a múlt század végi Papp-tanya még áll: egyik utolsó fészke a hagyományos tanyai életnek. Ha nem Papp Imre laknék itt, bizonyosan már évekkel ezelőtt lebontották volna. Dolgos életét, krónikás munkás-ságát méltányolja a téesz vezetősége, amikor hagyja őt megszokott otthonában élni.

Az 1950-es évek elején Gilicze László szentes-felsőparti református lelkész ké-résére bekapcsolódott a szentesi ref. egyház krónikájának írásába, s ajánlatára 1955-ben néhány írását megküldte az Országos Néprajzi Gyűjtőpályázatra. Pálya-díjat nyert, s a siker végleg elkötelezte a néprajzi munka mellett.

1969-ig rendszeresen dolgozott a termelészövetkezetben, de minden évben részt vett a néprajzi pályázaton is. Kétszer, 1968-ban és 69-ben kapott megyei I. díjat, s szintén két ízben — 1958-ban és 69-ben — országos II. díjat. Megkapta az önkén-tes néprajzi gyűjtők számára alapított legmagasabb kitüntetést, a Sebestyén Gyula Emlékérmét. Csupán 1962 óta 1453 oldalnyi néprajzi és nyelvjárási dolgozata ke-rült a szegedi múzeum adattárába. Szakembertől is tekintélyes anyag lenne, s bár apróság, említést érdemel, hogy pályamunkáit az elsőtől az utolsó betűig maga gé-peli, egy régi Remington írógépen.

Munkáinak igazi értékét az adja, hogy önmaga, szülei, rokonsága élete a for-rása. Alig kell a nála idősebbektől kiegészítő adatokat gyűjtenie, kiváló emlékezete révén a nagyszüleitől hallott történeteket, látott dolgokat is pontosan a helyére rakja. Úgyel a munkafolyamat legapróbb részleteire, a század eleje óta bekövetke-zett változásokra is. Csak az képes a paraszti munkáról ilyen alapos leírást adni, aki azt maga is végezte — s persze szeme, türelme van ahhoz, hogy mindezt pa-pírra is vesse.

1956-ban a „Népünk hagyományaiból” című kötetben egy tanyai tárgyú pálya-munkája részletével jelentkezett. Itt is egy korai munkáját mutatjuk be, melyben még nem a kiforrott néprajzi író mutatkozik meg, de a tanyai kisparasztcsalád egy napját frissen, átéléssel tárja elénk.

